

HÖGSKOLAN I BORÅS
INSTITUTIONEN BIBLIOTEKS- OCH
INFORMATIONSVETENSKAP/BIBLIOTEKSHÖGSKOLAN

**UTVÄRDERING AV
PLUS-PROJEKTET
I BORÅS KOMMUN**

September 2010

Karen Nowé Hedvall och Margareta Lundberg Rodin

Innehållsförteckning

	sid
1. Inledning	1
2. Plus-projektet en beskrivning	2
2.1 Bakgrund mål och syfte	2
2.2 Aktiviteter och dokumentation	3
3. Måluppfyllelse	6
3.1 Teoretisk utgångspunkt: Communities of Practice	6
3.2 Interaktion och kunskapsanalys	7
3.3 Utveckling av kompetens och professionell identitet	10
3.4 Utveckling av en gemensam kunskapsrepertoar	12
3.5 Framtida utveckling möjligheter och hinder	15
4. Sammanfattning och slutsatser	17
5. Litteraturlista	22
6. Bilagor:	
Intervjumall	23
Förteckning över genomförda intervjuer	24
Dokumentförteckning	25

1. Inledning

PLUS-projektets namn uttydde inledningsvis **Projekt för Läsutveckling, Utvärdering och Samverkan**. Projektet syftar framförallt till läsutveckling av barn och unga i Borås genom barn- och skolbibliotekarierna i Borås kommun. Projektet har huvudsakligen finansierats genom bidrag av Statens Kulturråd, med stöd av Borås stad och Högskolan i Borås. Institutionen Biblioteks- och Informationsvetenskap/Bibliotekshögskolan (BHS) vid Högskolan i Borås har haft en medarbetare, adjunkt Catarina Eriksson, som följt PLUS-projektet. Hon var även kursansvarig för den så kallade *PLUS-kursen*, som Borås kommun beställt som en uppdragsutbildning av högskolan. Catarina Eriksson har nedtecknat PLUS-projektets styrgrupps och deltagares synpunkter under projektets gång. Denna interna beskrivning av projektets process innehåller även en del reflektioner och redovisas i rapporten *PLUS ger mer!*

När PLUS-projektet planerades våren 2007 ingick en extern utvärdering som skulle genomföras av Högskolan i Borås. Den har genomförts av filosofie doktor Karen Nowé Hedvall och filosofie licentiat Margareta Lundberg Rodin och redovisas här.

Vår utvärdering av projektet utgår framförallt från PLUS-projektets mål och delmål och projektets deltagare och processen är i fokus. Projektets övergripande mål kring läsutveckling för barn och unga ingår däremot inte i denna utvärdering. Utvärderingens empiriska material består av fyra delar:

1. Dokument i form av:
  - a) Ansökningar och delrapporter till Statens Kulturråd,
  - b) Interna dokument från projektmöten, styrgruppsmöten, interna enkäter, rapporter och externa redovisningar vid konferenser
2. Kursbeskrivning, kursplaner och kursutvärdering. Underlag från PLUS-kursen vid BHS Högskolan i Borås.
3. Intervjuer med projektets deltagare och projektets ledning
4. Formulär i databasen som PLUS-deltagarna skrivit, liksom utformande och planering av formulär och databas

Tyngdpunkten är de genomförda intervjuerna, därefter skriftliga dokument, medan den fjärde delen, formulären i databasen, inte har studerats närmare eftersom de är en del av det lässtimulerande arbetet vilket inte omfattas av utvärderingen.

PLUS-projektets ledning överlämnade projektets skriftliga dokumentation till oss i juni 2010. Vi fördelade sedan det skriftliga material och intervjuerna mellan oss. Samtliga 29 deltagare som ingått eller ingår i projektet tillfrågades om de ville medverka i projektets utvärdering genom en intervju. Biblioteks- ledning, projektledare, Västra Götalands representant, samt BHS representant ingick i projektet, men inte i kategorin projektdeltagare. Totalt genomfördes 16 intervjuer av projektdeltagare under perioden 2010-06-01 tom 2010-06-23. Svarsfrekvensen är 55 %. Att inte deltagandet är högre beror främst på följande bortfall; sjukskrivning, föräldraledighet, pensionering och för kort tid i projektet (sju personer). Av de intervjuade ingick eller hade ingått fem personer i projektets styrgrupp. Alla intervjuer var telefonintervjuer förutom en intervju som genomfördes i Högskolans lokaler, där två personer deltog samtidigt. Intervjuerna tog mellan 25 min och 45 minuter vardera. Anteckningar fördes för hand vid intervjuerna, transkriberades och skickades ut till intervjudeltagarna för kommentarer och godkännande.

En fokusgruppsintervju med projektets ledning var inplanerad men kom inte till stånd. I stället genomfördes en intervju med projektledaren 2010-06-24, samt

två kompletterande intervjuer med Västra Götalands Regionbiblioteks representant 2010-09-01 och bibliotekschefen 2010-09-02. Projektets ledning ingick i projektets styrgrupp och med dem är antalet intervjuade 19 personer 65 %. Intervjuerna redovisas i bilaga 6.2. Via Högskolan i Borås hade vi även tillgång till PLUS-kursens kursplan och kursutvärdering.

Resultat redovisas här främst med utgångspunkt från PLUS-projektets mål och delmål och vi utgår främst från deltagarna synpunkter. Vi kommer först att kortfattat redogöra för projektet för att ge en bakgrund och underlätta förståelsen av projektet och resultatet i utvärderingen. För en mer detaljerad beskrivning av de aktiviteter som har genomförts i projektet hänvisar vi till slutrapporten och projektets hemsida.

2. PLUS-projektet: en beskrivning

2.1. Bakgrund, mål och syfte

Borås kommun har under en längre tid byggt upp och prioriterat verksamhet för barn och skolelever vid stadsbiblioteket samt vid nio kommundelsbibliotek där skolbibliotek ofta ingår. Kompetensen hos fackutbildade bibliotekarier har successivt utvecklats kring läsfrämjande arbete och språkutveckling för barn och föräldrar med annan bakgrund än den svenska. Representanter från enheterna har träffats regelbundet och har haft gemensamma studiedagar. 2006 startades en projektgrupp och medel söktes hos Statens Kulturråd för att utveckla barn- och skolbibliotekariers arbetssätt kring uppsökande verksamhet vid kommunens förskolor, skolor och mödravårds-/barnavårdscentraler riktat till såväl personal, föräldrar och barn. Syftet var att vidareutveckla barn- och skolverksamheten genom att med hjälp av metodutveckling tillvarata kompetens och samverka över kommungränserna för att söka nya vägar, metoder och former för kunskapsöverföring, fördjupning och nytändning kring barn och ungdomars läslust.

Projektets delmål var inledningsvis att:

- skapa en modell för dokumentation, utvärdering och analys av det läsfrämjande arbetet
- hitta former för effektivare utnyttjande av gemensamma resurser, både medier och personalkompetens
- säkra kunskapsöverföring under pågående generationsväxling arbeta över kommundelsgränserna för en gemensam vision och plan för det läsfrämjande arbetet
(Ur: dokumentation till konferens Mötesplats inför framtiden Borås 15-16 oktober 2008)

Kontakt togs med Västra Götalands Regionbibliotek (VGR), BHS Borås och Lena Lundgren bibliotekskonsulent i Stockholm, som alla ställde sig positiva till att medverka i projektet. Arbetet inleddes med auskultation på involverade bibliotek för att få överblick över pågående arbete och den 3-4 december 2007 genomfördes studiedagar kring dokumentation av läsfrämjande aktiviteter inom projektet som fick namnet "PLUS Borås". Alla barn- och skolbibliotekarier i Borås kommun inbjöds att delta och totalt har trettiofem personer deltagit i projektet.

Totalt gjordes fyra ansökningar till ett flerårigt projekt 2007-05-01 till 2010-05-01 till Statens Kulturråd 2007-04-01, 2008-04-01, 2009-10-01 och 2010-04-01 totalt söktes inledningsvis 734 tkr för läsfrämjande insatser och sökbeloppen fördelades 200 tkr, 50 tkr och 150 tkr respektive 116 tkr (totalt 516 tkr) på de fyra åren. Den egna insatsen beräknades vara 476 tkr under projekttiden. Redovisningar av beviljade projekt- och utvecklingsbidrag har insänts 2008-03-30, 2009-03-23, 2010-03-30 till Statens Kulturråd. En ansökan

sändes också till stiftelsen Fokus i Borås för att kunna genomföra aktiviteter i *Barnbokens vecka* 2008-08-28. I de olika ansökningsomgångarna och i resultatredovisningarna har projektets mål och delmål omformulerats något under processens gång. Det övergripande syftet med projektet var att:

Alla barn och ungdomar som bor i Borås stad skall ha samma möjligheter och tillgång till läsupplevelser, språkutveckling och lässtimulans (Med detta avses barn från nyfödda upp till 16 år)

Ovanstående citat är hämtat från PLUS-projektets presentationsmaterial till konferens *Mötesplats inför framtiden* Borås 15-16 oktober 2008. Projektets fyra **övergripande mål** var att alla barn och ungdomar i Borås skulle:

1. Utveckla ett läsintresse
2. Utveckla ett språk
3. Få redskap för framtida skolarbete
4. Få en meningsfull fritid

Utvärdering av projektets ovanstående övergripande syfte ingår inte, som tidigare nämnts, i projektets utvärdering. En sådan studie vore givetvis intressant och skulle kunna genomföras när databasmodellen har implementerats och har använts under några år och då relateras till resultat och det lässtimulerande arbetet.

Projektmedtagarna formulerade följande fyra **delmål** för sitt arbete:

- Skapa förutsättningar för samarbete tvärsöver kommungränserna, bilda nya mötesplatser och nya nätverk
- Utveckla en modell för dokumentation, utvärdering och analys av det lässtimulerande arbete som bedrivs i kommunen genom att bygga en webbaserad kunskaps- och erfarenhetsbank
- Säkra kunskaps- och erfarenhetsöverföring vid nyanställningar
- Stärka och utveckla bibliotekariernas kompetens, inspirera och ge stimulans i det viktiga litteraturpedagogiska arbetet

Ovanstående mål och delmål ingår i PLUS-projektets presentation vid *Mötesplats inför framtiden* Borås 15-16 oktober 2008. Projektets deltagare formulerade och presenterade även följande tre **ledord** för projektet:

1. Läsutveckling för barn och unga
2. Utvärdering genom att dokumentera arbetet
3. Samverkan över kommungränserna, kunskapsöverföring och kompetensutveckling.

Projektets mål, delmål och ledord i överensstämmelse i stora drag - dock har en tydlig förskjutning skett från läsintresse och användare till att mer fokusera på barn- och skolbibliotekariernas dokumentation och kunskapsöverföring. Under processens gång diskuterades och förändrades målen och de koncentrerades och konkretiserades i högre grad. En annan viktig förändring var att ett centralt begrepp *Utvärdering* byttes ut efter måldiskussioner mot *Utveckling* enligt *PLUS ger mer!* Rapport (2010-05-04). I samband med detta ändrades följaktligen betydelsen av bokstaven U i PLUS-projektets namn från *Utvärdering* till *Utveckling*. Målen, delmålen och ledorden ovan var alla centrala utgångspunkter för PLUS-projektets deltagare under hela processen. Vi återkommer till målen och om hur de har uppnåtts längre fram i avsnitt 3 och 4 i utvärdering och analys av projektet.

2.2. Aktiviteter och dokumentation

Dokumentation och erfarenhetsutbyte är en central del i projektet och den var tänkt att fortgå som en del i det ordinarie biblioteksarbetet. PLUS-projektet

och dess process har dokumenterats genom bland annat styrgruppens protokoll; tio under 2008, sex 2009 och ett under 2010. Styrgruppen har bestått av representanter från biblioteksenheterna i Borås, biblioteks- och projektledningen, samt en representant från vardera Högskolan och Regionbiblioteket. Två referensgrupper har funnits och de har bestått av ordinarie skolbiblioteksgrupp och barnbibliotekariegrupp och syftet med dem var att förankra arbetet kontinuerligt hos projektets deltagare. Dokumentation finns även från två konferenser *Mötesplats inför framtiden* 2008 och 2009, samt från interna arbetsgrupper och studiedagar. Dessutom finns en intern projektrapport om processen "*PLUS ger mer!*"

Våren 2008 genomfördes Barnbokens vecka och BHS erbjöd föreläsningsserier 2007 kring Astrid Lindgren och 2008 om Lennart Hellsing, dessutom arrangerades tre gemensamma kompetensutvecklingsdagar 2007 och 2008. Två deltagare från PLUS-projektet deltog även i MVG-projektets (Metodutveckling Visioner och Grunder) ettåriga kurs och dessa två hade till uppgift att förmedla innehållet vidare till PLUS-deltagarna. 2008 genomfördes en halv studiedag kring MVG och en halv studiedag kring Daisy. Två enkla interna enkäter gjordes. Den första (2008-07-04) handlade om delaktighet i projektet, intresse av att delta i tvärgrupper/auskultation samt av att delta i den planerade högskolekursen. En ytterligare intern enkät gjordes 2009-06-08 för att följa upp delaktighet, deltagandet i tvärgrupper, samt intresset av att delta i två halvdagskurser i Dramatiserande bokprat.

Våren 2009 genomfördes en uppdragsutbildning via Högskolan i Borås på 7,5 högskolepoäng. Utbildningen bestod av tre delkurser om läsfrämjande, dokumentation - utvärdering och profession. En samverkansdag genomfördes september 2009 via Borås kommuns Utvecklingsenhet med idédiskussioner kring vad bibliotekarie- respektive pedagogrollen innebär när det gäller det läsfrämjande arbetet och plattformar för läsutveckling. PLUS-kursen ingår i redovisningen i avsnitt 3.3.

Förväntningar fanns hos PLUS-projektets deltagare kring följande frågor:

- **Förändrat arbetssätt**
- **Förnyat metodarbete**
- **Stärkt profession**
- **Ökad kommunikation**

Ovanstående förväntningar hos projektdeltagarna ingick i projektpresentationen vid konferensen: *Mötesplats inför framtiden 2008*. Frågor om projektets deltagares förväntningar i relation till projektets resultat ingår i utvärderingens intervjuer och redovisas i avsnitt tre och fyra.

En omfattande och väsentlig del i projektet var utvecklingen av en egen dokumentationsmodell, där ett webbaserat formulär användes för att dokumentera och synliggöra barn- och skolbibliotekariers dagliga arbete. Dokumentationsmodellen som ibland kallas "*databasen*" hade flera syften, bland annat kollegialt erfarenhets- och idéutbyte över kommunals- och generationsgränser, reflektion kring metodutveckling, samt att stärka och utveckla yrkesrollen och marknadsföra den. Det så kallade *formuläret* för att ha en struktur för dokumentationen utvecklades av styrgruppen och övriga deltagare agerade remissinstans. Den första versionen av formuläret publicerades hösten 2007 *PLUS ger mer!* Rapport 2010-05-04. Alla deltagare i projektet uppmanades att fylla i formuläret och informera om egna aktiviteter och de flesta av deltagarna har också gjort detta ett flertal gånger (120 formulär hade totalt fyllts i juni 2010). Under projekttiden har formulärets form och innehåll diskuterats aktivt framförallt under kursen 2009 och på flera träffar där formuläret var i fokus. På grund av detta utvecklades en ny databas 2010 som presenterades för deltagarna den 23 juni 2010. Den nya databasen började därefter användas.

Nedan sammanfattas kortfattat innehållet i de årliga redovisningar som har sänts in till Statens Kulturråd:

År 1 Organisation (projektledning, styrgrupp, referensgrupper) Metoden. Framtagandet av dokumentationsformulär på hemsidan. Föreläsningar, seminarier redovisas samt svårigheter med kontinuitet på grund av personalomsättning, förankring i kommundelarna, samt att hitta det tidsutrymme som behövs. Summa kostnad 114 tkr (bidrag KUR 200 tkr) 2008-08-30

År 2 Utbildningsdagar: PLUS-kurs (29 av 35 deltar), redovisning av MVG, deltagande i Mötesplatskonferens, PLUS-blogg, utvecklat webbplatsen. Ökad förankring, kontakt, vitaliserad metoddiskussion, större fokus på barnskolbibliotekarier i Borås. Bidrag KUR 200 tkr. Summa kostnad 289 tkr 2009-03-23

År 3 PLUS-kursen på 7,5 högskolepoäng ledde till nätverksbyggande, fördjupad kontakt och metoddiskussion (enbart två deltagare tog dock kurspoäng eftersom det var frivilligt) med avslutande seminarium september 2009 om databasen för dokumentation. I PLUS-bloggen var 1/3 av deltagarna aktiva och den självdog efter ett år. Ingen interaktivitet från barn och ungdomar kom till som planerat utan enbart bibliotekarier deltog i projektets Blogg. PLUS-projektet ingår även i BBC (BarnBiblioteksCentrum) där erfarenheter delges samt vid Mötesplatskonferensen 2009. Bidrag KUR 50 tkr. Kostnad 57 tkr 2010-03-30.

PLUS-projektets ledning planerar en avslutande rapport till Bok & Biblioteksmässan i Göteborg september 2010, samt till Mötesplatskonferensen oktober 2010 i Borås.

3. Måluppfyllelse

Projektet utvärderas främst utifrån PLUS-projektets deltagares delmål och den teoretiska utgångspunkten är främst *Communities of Practice* (CoP). Teorin har valts av två skäl: den var en viktig utgångspunkt i PLUS-kursen och den kan med fördel enkelt relateras till PLUS-projektets deltagare och process. Vi inleder avsnittet med att berätta om den teoretiska utgångspunkten CoP.

3.1. Teoretisk utgångspunkt: Communities of Practice

En utgångspunkt för att studera hur väl PLUS har lyckats med att uppnå sina mål presenteras först genom en mycket övergripande sammanfattning av begreppet "*Communities of Practice*" (CoP) eller "*praktikgemenskaper*", som det ibland har översatts till. För att sammanfatta CoP-teorin används Etienne Wenger (1998, 2002, 2006), som är en av de framträdande forskarna bakom begreppet.

Deltagarna i PLUS-projektet hade stött på detta begrepp bland annat genom en föreläsning och en text av Catarina Eriksson (BHS), där hon resonerar om barnbibliotekarieprofessionen kan uppfattas som en CoP. Mycket kortfattat har CoP definierats som "*groups of people who share a concern or a passion for something they do and learn how to do it better as they interact regularly*" (Wenger 2006). CoP-begreppet har ofta använts inom pedagogik och i läroprocesser inom grupper. I mer heterogena *Communities of Practice* blir inlärningen mycket komplex eftersom den består av personer med olika professionella identiteter, medan det i mer homogena praktikgemenskaper råder större konsensus eftersom de ofta innehåller enbart en yrkesgrupp och där nykomna lätt kan socialiseras in i gemenskapen. "*Praktikgemenskaper*" organiseras ofta av medlemmarna själva och de kännetecknas av att de ofta är autentiska och skapar gemenskap och identitet.

Å andra sidan innebär stärkandet av banden inom praktikgemenskapen en större

distans gentemot dem som inte ingår i gemenskapen. Medlemmar i en CoP delar ett intresse som de aktivt arbetar med, de har en viss grad av kompetens inom detta intresse, och interagerar aktivt med varandra kring sina gemensamma frågor. De deltar i diskussioner, hjälper varandra och delar med sin av sina kunskaper. Dessutom utvecklar de vad Wenger kallar en "delad praktik":

"a shared repertoire of resources: experiences, stories, tools, ways of addressing recurring problems" (2006)

Med utgångspunkt i denna definition är det dock tveksamt huruvida barnbibliotekarieprofessionen kan kallas för en CoP, däremot tycks PLUS-projektet, med sin betoning på att skapa mötesplatser för kunskapsutbyte och försök att fånga erfarenheter och berättelser om aktiviteter i en gemensam databas, ha vissa förutsättningar för att kunna utvecklas till en CoP.

Att skapa eller synliggöra en CoP är inte ett mått på hur framgångsrikt ett projekt är. Praktikgemenskaper kan vara och agera såväl positivt som destruktivt och de uppstår ofta spontant (Wenger 1998, Seely Brown & Duguid 1991). Det är intressant att analysera huruvida PLUS har lyckats utveckla en CoP som ett bra forum för dess deltagares kunskapsutbyte och lärande. Att en CoP kan vara ett utmärkt forum för detta menar Wenger är för att, **en CoP är en levande gemenskap där lärande är tätt knuten till individens egen identitet.** Detta i kontrast till exempel en databas med endast kommunikation via dokument, Genom att umgås med andra medlemmarna lär "nykomlingar" sig vad som är relevant kunskap i denna kontext, hur kunskap kan kommuniceras och när de kan börja dela med sig av sina egna kunskaper befäster de sin identitet som medlemmar i gemenskapen (Wenger 1998).

Identitet är ett begrepp som används i en rad olika sammanhang. Social identitet är den del av identiteten som baseras på grupptillhörighet och beroende av andra människor i omgivningen. Identitetsarbete i sin tur är en social och interaktiv aktivitet (Alvesson, 1994), genom vilka identiteter skapas. Enligt sociala identitetsteorier (SIT) tenderar människor att kategorisera sig själva och andra i varierande sociala kategorier. Alvesson (1996) menar att det som bestämmer social identitet, är om individen själv känner och upplever sig tillhöra en grupp/gemenskap. I denna utvärdering utgår vi främst kring hur CoP beskriver identitet och gemenskap

För att en grupp/gemenskap ska kunna utvecklas och lyckas behöver arbete ske för att vidareutveckla medlemmarnas kompetens i det gemensamma intresset, skapa tillfällen som uppmuntrar till interaktion och kunskapsutbyte, samt utveckla vad som kallas en gemensam "*kunskapsrepertoar*". Några sätt att göra detta som nämns av Wenger (2006) är att CoP:s kan vara forum:

- där man kan ställa frågor kring problem man upplever,
- frågar efter liknande erfarenheter,
- dokumenterar upplevda problem och/eller lösningar, eller
- besöker varandras arbetsplatser

Inom en levande praktikgemenskap brukar utvecklingen oftast ske spontant, men det kan behövas stöd i form av mötestider, mötesplatser, resebidrag etc. (Wenger 1998). PLUS-projektet och dess deltagare har arbetat på flera sätt som är snarlika dem som här nämnts (Wenger 2006). Aktiviteter som PLUS-kursen och studiedagar kan relateras till den första utgångspunkten. Resultatet blev fler gemensamma möten, samt en del nya forum med möjlighet till erfarenhetsutbyte under kursens gång. Utveckling av kunskapsrepertoaren kan ha skett både genom mer informella utbyten på dessa möten och genom dokumentation av erfarenheter i "databasen".

I följande tre avsnitt sammanfattas intervjuvaren från de 16 intervjuade projektdeltagare när det gäller deras upplevelser av hur PLUS-projektet har bidragit till:

1. Interaktion och kunskapsutbyte i avsnitt 3.2
2. Utvecklingen av deras kompetens och professionell identitet i avsnitt 3.3
3. Utvecklingen av en gemensam kunskapsrepertoar avsnitt 3.4

Efter de tre avsnitten avslutar vi avsnittet med vad som kan vara utvecklingsmöjligheter respektive hinder i det fortsatta arbetet utifrån PLUS-projektets intentioner. Slutligen sammanfattas och analyseras resultatet

Vi inleder de tre avsnitten med att sammanfatta svaren från intervjufrågorna som rör PLUS-projektets och börjar med deltagarnas uppfattningar om interaktion och kunskapsutbyte utifrån projektets delmål.

3.2 Interaktion och kunskapsutbyte

Ett övergripande mål sedan starten av projektet var att *"säkra kunskapsöverföring under pågående generationsväxling"*. Detta mål har av projektdeltagarna i ett senare skede omformulerats något till delmålet att *"Säkra kunskaps- och erfarenhetsöverföring vid nyanställningar"*. Det andra delmålet att *"skapa förutsättningar för samarbete tvärsöver kommungränserna, bilda nya mötesplatser och nya nätverk"* är också relevant i detta sammanhang, eftersom det ger möjligheter till regelbundna interaktioner.

Givetvis finns det olika grader av engagemang i varje praktikgemenskap, från en kärna av mycket engagerade och/eller erfarna medlemmar till en periferi av nykomlingar (noviser) eller endast måttligt engagerade deltagare. Man kan naturligtvis inte förvänta att alla deltagare i ett projekt som PLUS ska vara lika engagerade och inte heller under hela projektiden. Däremot är det av stor vikt att underlätta för noviser att röra sig in mot centrum och att det inte läggs hinder i vägen för att de ska kunna ta del av formell och informell kunskap, samtidigt bör de inte få ett alltför stort ansvar tidigt. När de nya gruppmedlemmarna börjar komma in i gemenskapen är det viktigt att de uppmuntras att bidra med sina egna erfarenheter och kunskap; annars riskerar de att aldrig kunna integreras på riktigt (Wenger 1998).

De 16 intervjuade deltagarna i PLUS-projektet har indelats i tre undergrupper. En grupp kallas här *"noviser"* och de har arbetat högst fem år som barn- eller skolbibliotekarier i kommunen (de omfattar fyra av de intervjuade) En mellangrupp kallas här *"erfarna"* och de har arbetat fem till tio år som barn och/eller skolbibliotekarier (De är fem respondenter), samt en grupp här benämnda *"experter"*. De har varit barn- eller skolbibliotekarier i kommunen längre mer än tio år (de är sju personer och några har arbetat i flera decennier som barn- eller skolbibliotekarier). Ett antagande var att noviserna torde vara mer intresserade av att komma in i gemenskapen och ta del av andras kunskaper. Experterna antas tvärtom ha ett större intresse av att dela med sig av sina erfarenheter. Respondenternas svar på frågor om vad de lärt sig genom projektet och hur, om de delat med sig av sin egen kompetens och erfarenheter och hur, samt om de tror att de kommer att fortsätta utbyta kunskaper och erfarenheter efter avslutat projekt kan sammanfattas enligt följande.

"Noviserna" har varit olika aktiva i projektet, en person har ingått i styrgruppen, två har både gått kursen samt deltagit i möten och andra aktiviteter, medan en enbart har deltagit i kursen. Alla anger att PLUS-projektet, särskilt kursen, har gett dem fler möjligheter att träffa andra bibliotekarier att ta del av deras erfarenheter, och att detta varit den verkliga behållningen av projektet. Tre av fyra intervjuade påpekar särskilt att PLUS har bidragit till att bygga upp deras nätverk. En person anger det som enda skäl till att hon valt att delta i PLUS-kursen. En intervjuad menar att hennes deltagande har gjort det lättare för henne att efteråt ringa kollegor och fråga om råd. En tredje deltagare anger att *"man känner sig som del i ett sammanhang nu"*. Samtidigt upplever ingen att det finns någon eller några särskilda experter som de litar mest på, utan att det beror på vad

frågan gäller. Dessutom menar kategorin "noviser" på det hela taget enligt utsagorna, att de mer erfarna bibliotekarierna har välkomnat deras synpunkter och erfarenheter, och att de har kunnat bidra med egna erfarenheter både på muntliga diskussioner och genom att fylla i formulär om egna aktiviteter. Två i denna kategori uttrycker viss osäkerhet huruvida de egentligen har kunnat bidra med kunskap och menar att de mer har fokuserat på att själva hämta in kunskap.

De "erfarna" bibliotekarierna, som har arbetat som barn- eller skolbibliotekarier i kommunen fem till tio år, formar en mellangrupp, där någon fortfarande känner sig relativt ny i yrket, medan andra framstår i utsagorna som mer säkra i sin yrkesroll. Bland dessa ingick en person i styrgruppen och även de andra fyra var ganska aktiva och deltog både i kursen och i andra möten och aktiviteter. I stort återfinns liknande mönster som hos gruppen noviserna. Diskussioner med bibliotekarier vid andra enheter och möjligheter att träffas framhålls även av denna grupp som en av de största behållningarna med projektet. En viss skillnad mellan gruppen erfarna och noviser var att de mer erfarna bibliotekarierna hellre framhäver möjligheterna till utökad samarbete än möjligheten att komma in i ett sammanhang. Tre av de intervjuade menar att de utanför PLUS-projektet har saknat samarbete med andra bibliotekarier på ett handfast plan och att de hoppas att de närmare kontakter som de knutit under projektet (särskilt under kursen) och genom PLUS-databasen kommer att leda till mer samarbete även efter projektets avslutande. Ett typiskt uttalande är att: *"projektet har varit bra i den meningen att alla fått möjlighet att träffas och börja prata med varandra på ett annat vis, men det kan bli ännu bättre"*. På en respondents arbetsplats ingick flera kollegor i PLUS-projektet, vilket enligt utsagorna verkar ha lett till att diskussionerna har fördjupats. En i gruppen betraktade sig själv som "novis" och menar att hon var särskilt intresserad av att ta del av erfarenheterna från dem som har varit längst i yrket. Hon uppgav även att hennes insats snarare har varit att ifrågasätta gamla mönster. En deltagare menar att det inte är antalet år i yrket som är avgörande, utan individens inställning: är de konservativa eller nytänkande. Viljan att ta in eller lära nytt är en förutsättning för både sett som individuell utveckling och ur verksamhetsperspektiv.

Det beskrevs redan i projektets ansökan till Statens Kulturråd 2007 att många av de presumtiva deltagarna i PLUS-projektet var erfarna i yrket. Utifrån CoP-terminologin kan man benämna dem *experter*. Bland de intervjuade återfinns sju personer som har arbetat som barn- eller skolbibliotekarier i Borås kommun längre än tio år. I denna grupp finns ett spann mellan en individ som har arbetat mer än 30 år i yrket till en informant som varit skol- och barnbibliotekarie 12 år i kommunen. Engagemanget har varierat även i denna grupp. Tre personer har ingått i styrgruppen och två har varit aktiva och både gått kursen och varit med om de andra aktiviteterna. En expert har enbart deltagit i kursen och en informant har inte deltagit i kursen men har varit på några av de andra träffarna. De mindre aktiva experterna anger tidsbrist som främsta skäl. Detta kan även tolkas som att de inte har prioriterats lika högt av alla experter eftersom de på grund av sin långa erfarenhet kanske inte kände ett lika starkt behov jämfört med andra mindre erfarna.

Flertalet experter menar att träffarna och erfarenhetsutbyte har varit de viktigaste delarna av projektet. Dock märks här en viss förskjutning, eftersom flera menar att de inte nödvändigtvis själva har skapat så många nya kontakter eller lärt sig så mycket nytt. En bibliotekarie menar att projektet har varit bra: *"framförallt för nya bibliotekarier som får en bra biblioteksöverblick, medan äldre bibliotekarier känner varandra redan väl och har även tidigare ringt och frågat varandra"*. Liknande kommentarer ger flera andra i denna kategori.

Å andra sidan påpekar en informant i expertkategorin att diskussionerna har varit bra för att hjälpa henne att inte fastna i gamla hjulspår, medan andra menar att samarbetet dem emellan också har fått en skjuts av processen. Flera

framhåller också databasen och utbytet av den skriftliga informationen i den var som något som särskilt borde gynna de mer nyanställda, medan basen för deras del inte innehöll så mycket nytt. Projektdeltagarna hoppas och tror allmänt att databasen kommer att ge nyare anställda inspiration och stöd att komma in i gemenskapen. "Experterna" verkar dock enligt utsagorna inte ha skrivit mer än de mindre erfarna bibliotekarierna i databasen, snarare något mindre. Flera påpekar att den tidiga utformningen av formuläret inte var tillfredsställande och att de väntar på den utlovade utvecklingen av databasen innan de för in mer information. På en fråga om de också upplevt fler frågor från nyare i yrket genom PLUS-projektet svarar ingen jakande, vilket kanske kan förvåna. En deltagare menar att hon redan innan fått ganska många frågor om råd från nyanställda. En informant menar att hon generellt sett får mycket få sådana frågor, och en tredje intervjuperson anser att det snarare behövs nytänkande än beprövad erfarenhet för den professionella utvecklingen. En skillnad mellan denna grupp och de andra grupperna verkar vara att de på frågan om vad de själv lärt av PLUS-projektet mindre ofta svarar att det varit mest värdefullt att ta del av andras erfarenheter. Istället framhäver tre av sju personer i expertkategorin att det har varit givande att de fått möjlighet att dokumentera, reflektera och utvärdera sin egen verksamhet, även om flera även påpekar att projektet inte har nått hela vägen fram med detta. Detta kan uppfattas som att projektet har en potential att utveckla såväl nytänkande som reflektion i det fortsatta arbetet, likaså kan utsagorna från experterna tolkas som att erfarenhetsutbytet skulle kunna utökas.

Så gott som alla svarande vill gärna fortsätta samarbeta mer och utbyta erfarenheter även efter projektets slut. Fler än hälften är också hoppfulla att det kommer att ske även utan extra resurser. Deltagarna anger som skäl till sin optimism att de nu känner varandra bättre också på ett informellt plan, att databasen verkar utvecklas till ett verktyg som både blir smidigare och med en permanent budget, att det har startats nya former för ett aktivt samarbete (här nämns en arbetsgrupp för ett skolbiblioteks handlingsplan och samarbetet kring Barnboksveckan som några exempel) samt att den pågående organisationsförändringen där kommunalorganisationen kommer att lösas upp kan vara positivt. De som inte är lika optimistiska anger särskilt egen tidsbrist som hinder och menar att det behövs ett tydligt stöd från ledningen i de olika organisationer som inte alltid finns där. Någon uttryckte det som att "arbetsgivaren tror inte att vi behöver tid för planering".

Sammanfattningsvis har projektet lyckats med att skapa förutsättningar för fler möten, mer interaktion och mer samarbete, och detta har av de allra flesta involverade upplevts som den stora behållningen av sitt deltagande. Resultaten styrks och uttrycks av en bibliotekaries uttalande; *"PLUS är ett bra forum för att dela erfarenheter och idéer vilket leder arbetet framåt, särskilt för nya bibliotekarier"*. Dessutom vill flertalet deltagare fortsätta med en högre grad av interaktion än förut och de ger flera exempel på lyckade samarbetsprojekt och andra skäl till varför de tror att detta kommer att kunna ske framöver.

Ett av de uttalade målen i projektet var att underlätta kunskapsöverföringen från denna grupp till nyare anställda och vi ställer nu frågan huruvida detta har lyckats. De flesta noviserna deltog i projektet med målet att komma in mer i gemenskapen och de anser att de nu mer än innan projektet ingår i ett sammanhang och nätverk. Dessutom har noviskategorin i stort upplevt att de kunnat dela med sig av egna erfarenheter och kompetenser, samtidigt som de har kunnat välja att lägga fokus på att inhämta kunskaper snarare än att dela med sig. Det verkar inte finnas några inbyggda barriärer i själva CoP:n som hindrar nykomlingar att komma in i gemenskapen och röra sig mot kärnan av mer erfarna bibliotekarier, även om hinder som tidsbrist och olika mycket stöd från ledningen kan begränsa utvecklingen. Det faktum att styrgruppen har innehållit både mer erfarna och nyare bibliotekarier visar på att det inte finns ett inbyggt motstånd som stoppar nykomlingar från att röra sig mot kärnan.

Det som inte tycks ha fått lika stort genomslag är en mer strukturerad kunskapsöverföring från bibliotekarier med lång erfarenhet till nyare bibliotekarier. Snarare verkar alla ha deltagit på liknande premisser och det tycks egentligen inte ha funnits några särskilda "experter" som flera noviser eller erfarna har vänt sig till, utan det har mer handlat om vem man uppfattar kan mest inom ett visst område. En bibliotekarie uttryckte att det också kan finnas fördelar med att så gott som alla verksamma barn- och skolbibliotekarier har träffats och att det finns relativt få alltför utpräglade specialister. Av informanternas utsagor framgår det att flera av projektdeltagarna har specialistkunskaper på grund av utbildningar och erfarenheter. För- och nackdelar med bredd respektive specialistkunskap inom barn- och skolbibliotekariegruppen liksom hur specialisterna tillvaratas och breddkunskaper utvecklas kan För- och nackdelar med bredd respektive specialistkunskap inom barn- och skolbibliotekariegruppen kan diskuteras vidare.

Man kan även fundera över om det behövs någon särskild uppmuntran till anställda som snart ska pensioneras att dokumentera sin erfarenhet, antingen som ett inslag i databasen eller att dela med sig av den i gemenskapen på ett annat sätt.

3.3 Utveckling av kompetens och professionell identitet

Ett av PLUS-projektets delmål var att: *Stärka och utveckla bibliotekariernas kompetens, inspirera och ge stimulans i det viktiga litteraturpedagogiska arbetet.*

PLUS-kursen var en del av detta arbete, likaså erfarenhetsutbytet via gemensamma träffar och databasen. Avsnittet inleds med en kortfattad sammanfattning av de olika momenten som ingick i PLUS-kursen, eftersom den var en viktig del i kompetensutveckling och erfarenhetsutbytet

Uppdragsutbildningen gick på kvartsfart och omfattade 7,5 högskolepoäng. Totalt ingick 10 träffar (måndagar kl 15-18) från den 19 januari till den 8 juni 2009. I kursen ingick föreläsningar, litteraturstudier, arbetsuppgifter, diskussioner och examensuppgifter (det var frivilligt att ta poäng) och kursen genomfördes vid BHS. Ett avslutande uppföljningsseminarium i delkurs 2 genomfördes den 29 september 2009. Kursen var indelad i tre delkurser:

Delkurs 1 *Läsfrämjande - vad kan det vara?* 4 hp (högskolepoäng) och omfattade fem träffar januari-mars 2009

I delkurs 2. *Dokumentation och utvärdering* 2,5 hp ingick tre träffar mars till maj 2009

Delkurs 3 *Profession - vadå och hurdå?* 1 hp omfattade två träffar i maj och juni.

Den teoretiska anknytningen i kursen bestod av följande delar:

- *Professionellt objekt*: yrke för att åstadkomma professionsutveckling
- *Essentialistiskt synsätt* - kriterier för profession: egen teoretisk kunskapsbas, akademisk utbildning/forskning, legitimitet, etiska regler, yrkesspråk, facktidningar, samhällelig sanktion, verka för det "allmännas bästa". Bibliotekarieryrket kan betraktas som en semiprofession.
- *L* -(Life en mjukare mer altruistisk framtoning) och *T*-(Thing en hårdare, mer producerande inriktning) av professioner.
- *Community of Practice* (CoP) Etienne Wenger utgår från lärandeforskning och socialisering i yrken. Där delar en grupp människor ett område, en *Passion*, upprätthåller en *Gemenskap* kring passionen samt utövar densamma i *Praktiken*.

Av intervjuerna framgår det, som tidigare nämnts, att erfarenhetsutbytet och att få tid till detta var det som uppskattades allra mest. Detta överensstämmer med resultatet i kursutvärderingen Dock har endast 13 av 30 kursdeltagarna besvarat enkäten, det vill säga 43,3%. Uppläggningsen av kursen och erfarenhetsutbytet ansågs bra, kritik framfördes främst när det gällde kurslitteraturen (som inte ansågs aktuell eller stimulerande) och att flera föreläsare fått förhinder. Det kan också bero på att kursdeltagarnas förväntningar varit väldigt olika. Förväntningar på PLUS-projektet formulerades allmänt av deltagarna, men inte särskilt kring PLUS-kursen, vilket kan vara något som behöver ske vid ett nytt upplägg, särskilt eftersom erfarenheter och behov kan skifta i hög grad. En ytterligare förbättring kan vara att samtliga kursmoment i framtiden är obligatoriska för att öka motivationen och genomförandegraden.

Ett stort antal personer med lång erfarenhet (både "Erfarna" och "Experter") ansåg att stora delar av kursinnehållet tyvärr inte gav så mycket nytt. Detsamma framgår delvis av "Novisernas" utsagor. I deras fall beroende på att de nyligen hade genomgått bibliotekarieutbildningen där vissa delar ingått. Enstaka föreläsningar och flera arbetsuppgifter uppfattades som värdefulla av dem som har intervjuats. Dock fullföljdes uppdragsutbildningen enbart av en minoritet, endast tre personer (10 %) tog kurspoängen eftersom det inte var obligatoriskt. Efteråt påpekar flera av PLUS-deltagarna som intervjuats att de borde ha fullföljt samtliga uppgifter som ingick i kursen.

Ett problem som Seely Brown (1998) påpekar när det gäller lärande i en CoP är att det alltför lätt kan bli så att medlemmarna utvecklar gemensamma referensramar som blir alltför snäva och leder till att de får svårt att ta in ny information eller ny kunskap som inte passar in i bilden. Gemenskapen tenderar att ha sina egna kriterier för vilken ny information eller kunskap som är relevant för deras praktik, och dessa kriterier kan vara svåra att förmedla till utomstående och till nykomna. Det är därför viktigt att försöka få in nya erfarenheter och kunskaper utifrån, antingen genom att tillåta att nytillkomna ifrågasätter "gamla hjulspår", eller genom att föra samman medlemmarna i en CoP med människor från andra områden. Ett försök som gjordes inom PLUS-projektet för att sammanföra två världar var att bjuda in representanter från BHS för att följa hela processen. Detta samarbete var ett av skälen till varför projektet beviljades medel från Kulturrådet (Kulturrådets beslut om medelstilldelning 2008 och 2009). Uppdragsutbildningen som genomfördes våren 2009 var det tydligaste uttrycket för detta samarbete. Bristen på forskning inom barnbiblioteksområdet kan vara en anledning till kritiken av kurslitteratur som inte ansågs tillräckligt aktuell. Alternativt kunde aktuell forskning inom närliggande områden ha tagits in i högre grad om behov finns.

Att deltagarnas förväntningar och kursens innehåll till vissa delar krockade blev tydligt både i kursutvärderingen och i telefonintervjuerna, och ett av skälen kan ha varit svårigheten för PLUS-gemenskapen att förmedla sina kriterier för relevant kunskap utåt. Den kursansvariga läraren uttryckte att det var problematiskt att "i denna kurs balansera mellan att bekräfta och utmana" (ur: kursutvärdering PLUS-kursen). Denna frågeställning är intressant utifrån projektets mål att stärka samarbetet mellan kommunens barn- och skolbibliotekarier och även indirekt professionens självkänsla. Detta skulle främst ske genom erfarenhetsutbyte och skapandet av en gemensam kunskapsrepertoar i databasen. Projektet syftar främst till att dokumentera och synliggöra bibliotekariegruppens tysta kunskaper "tacit knowledge" Polanyi (1966) via formulären i databasen och inte egentligen till att utmana och ifrågasätta professionen. Resultatet handlar därför i hög grad om bekräftelse genom att yrkesgruppens kunskaper synliggörs. Å andra sidan skulle ett fortsatt arbete i PLUS kunna innebära mer av nytänkande och utmaningar och mindre av välbeprövade metoder och arbetssätt.

En av de intervjuade uttryckte att det lätt blev för mycket bekräftelse av pågående arbete och för lite ifrågasättande och nytänkande i gruppen. I detta

sammanhang kan man reflektera kring vad som ofta kännetecknas som karakteristiskt för svenska organisationer nämligen att de ofta baseras på konsensus och ett demokratiskt arbets- och synsätt. När en kollegial yrkesgrupp träffas för att utvecklas tillsammans som i PLUS-projektet för att bland annat stärka sin yrkesidentitet och kompetens blir konsensus och bekräftelse gärna dominerande medan utmaningar och ifrågasättanden kan uppfattas som "störande" i den identitetsstärkande processen.

Under PLUS-kursen förekom våren 2009 under ett måndagsseminarium diskussioner kring de så kallade "*bibliotekariereglerna*". Syftet var att skriva ner vad som kännetecknar ett gott möte mellan barn och bibliotekarie. Utgångspunkten var Birgitta Olofsson Knutsdotters (2003) tre kännetecken för lek: ömsesidighet, samförstånd och turtagande. På grund av bristande förankring var reaktionerna delade inför möjligheten att använda de tre begreppen i berättandet kring mötet barn - bibliotekarie. I rapporten *PLUS ger mer!* beskrivs och påtalas detta som något som skulle kunna undersökas framöver.

Sammanfattningsvis kan vi konstatera att målet att stärka och ge stimulans har uppnåtts främst genom de gemensamma träffarna samt erfarenhetsutbytet och det gemensamma arbetet med att dokumentera.

3.4 Utveckling av en gemensam kunskapsrepertoar

Den tredje aspekten i en framgångsrik och levande CoP är att gruppen utvecklar en kunskapsrepertoar som alla får ta del av. En sådan repertoar kan till exempel utgöras av dokument, rutiner, berättelser, en specifik vokabulär, särskilda verktyg eller en hel infrastruktur. Resurserna kan finnas i en skriftlig form, vara tekniska verktyg, eller vara mer flytande muntliga berättelser (Wenger 1998).

Ju större och mer mogen en praktikgemenskap blir, desto större blir behovet av skriftlig dokumentation, och av en "*bibliotekarie*" som håller i dokumentationen påpekar Wenger (2002). I en levande CoP finns det behov både av att delta aktivt genom muntlig överföring och interaktion och av mer konkreta dokument att interagera kring. Diskussioner och möten leder till fler möjligheter att utveckla gemensamma referensramar för deltagarna, medan dokumentinsamlingar har fördelen att de även når medlemmar som inte var närvarande och att de finns kvar över tid. När nykomlingar kommer in i gemenskapen kan de använda sig av dokument och verktyg, men det är inte säkert att de kommer att uppfatta informationen på det sätt som de som skapade dem åsyftade (Wenger 1998). En sådan jämförelse kan vara intressant och skulle kunna undersökas vid en eventuell senare uppföljning av PLUS-projektet.

Ett viktigt delmål i PLUS-projektet handlade om att "*utveckla en modell för dokumentation, utvärdering och analys av det lässtimulerande arbete som bedrivs i kommunen genom att bygga en webbaserad kunskaps- och erfarenhetsbank*". Detta mål kan uppfattas som ett exempel på ett försök att skapa en kunskapsrepertoar av dokumenterade berättelser. I följande avsnitt tar vi upp frågan om hur väl detta försök har lyckats. Resultatet kan också relateras till hur PLUS-dokumenterandet motiverades. Av rapporten *PLUS ger mer!* 2010-05-04 framgår det att PLUS-dokumentationen motiverades med hjälp av följande skäl:

- för egen del,
- för kollegorna/generationsskiftet,
- för organisationen - ett lärande kollektiv,
- för arbetsgivaren,
- för marknadsföring,
- för samhället - samhället behöver bättre läsare, och i nästa led:
- för barnen/eleverna.

Sammanfattningsvis ville deltagarna synliggöra sitt lässtimulerande arbete inför sig själva och omvärlden. Vi ska nu först beskriva utvecklingsprocessen med dokumentationen lite närmare, därefter sammanfattas de 16 respondenternas svar på frågor kring om och hur de använt "formuläret" och om de upplever att det kommer att stödja dem i deras arbete. Till sist reflekterar vi mer generellt om vilka fördelar och hinder databasen inneburit och vad den kan innebära framöver.

Ett webbaserat formulär utvecklades i projektet för att dokumentera och synliggöra barn- och skolbibliotekariers dagliga arbete.

PLUS-projektet har flera mål.

Ett syfte var:

- kollegialt erfarenhets- och idéutbyte över kommundels- och generationsgränser.

Ett annat syfte var:

- att samla vad som genomförs för att få en överblick över läsfrämjande insatser, reflektion kring metodutveckling i organisationen (ett lärande kollektiv).

Ett tredje syfte i projektets dokumentationsdel var:

- att stärka och utveckla bibliotekarieprofessionen och yrkesrollen och marknadsföra den.

Ett ytterligare fjärde syfte var:

- att inför beslutsfattare, arbetsgivare inklusive politiker kunna redovisa läsfrämjande insatser för barn/elever och dess betydelse i samhället.

Syftet med själva dokumentationen stämmer till stora delar överens med hur dokumentationsarbetet motiverades även om inte vokabulären är densamma.

Formulärets innehåll och struktur diskuterades vid styrgruppsmöten och den första versionen skickades ut på remiss till alla deltagare våren 2008. Efter remissen där alla deltagare ombads att fylla i formuläret och bidra med förslag på vad som saknades eller som var oklart, innehöll formuläret följande rubriker:

- Verksamhet
- Metod: - Förberedelser och tidsåtgång - Genomförande och tidsåtgång
- Målgrupp
- Mål
- Datum,
- Periodicitet
- Plats
- Kontaktperson
- Personal/Samverksanspartners
- Litteratur, Referenslitteratur
- Erfarenheter/Reflektioner,
- Utvecklingsmöjligheter/Önskemål

Formuläret ovan skapades 2007-10-25 och lades 2008 ut på projektets webbsida. En vägledande tolkning i form av frågor lades till för att underlätta projektdeltagarnas dokumentation. Likaså gav projektledaren olika tips om hur formuläret skulle kunna fyllas i. Problem och svårigheter med dokumentationsmodellen diskuterades vid flera tillfällen och styrgruppen beslutade 2009-10-19 i samråd med ADK och IT-enheten vid Kultur i Väst/Regionbiblioteket att övergå till en databas som används i FoU i Västra Götalandsregionen. Krav på modellen var: att den ska vara lätt att fylla i, att den ska ha olika nivåer för olika läsare och behov, samt att den ska

innehålla enkla sökmöjligheter. Databasen utvecklades bland annat genom två projektmöten den 12 maj 2010 och den nya databasen presenterades den 23 juni 2010 för projektdeltagarna. Man planerar även för ett "releaseparty" i september 2010. Under hösten kommer deltagarna att uppmanas att dokumentera i den nya databasen, och man planerar att med hjälp av ledningen för de olika inblandade biblioteksorganisationerna göra detta till en obligatorisk arbetsuppgift från och med januari 2010.

Under hösten 2009, när man började utveckla en ny version av databasen, upplevde projektledaren att det hade varit lite otydlig information om huruvida deltagarna skulle fortsätta redovisa sina aktiviteter i det gamla formuläret. Det har därför märkts en tydligt minskad aktivitet. Flera av de intervjuade hade också uppfattat att det gamla formuläret "låg nere" under hösten 2009. Projektledaren menar att det inte är så viktigt med glappet i sig mellan de två dokumenten, men att det kan ha inneburit att deltagarna efter en bra start tappat rutinen att dokumentera, vilket i så fall var negativt. Totalt kom det in ca 120 formulär från PLUS-deltagarna fram till juni 2009, vilket innebär ett genomsnitt på 4 per deltagare. När intervjuerna gjordes kunde alltså endast deltagarnas erfarenheter av formuläret under hösten 2008 och våren 2009 utvärderas, samt eventuella förväntningar på den nya versionen.

Alla 16 intervjuade deltagare, även de som varit minst aktiva, hade alla åtminstone någon gång fyllt i formuläret med information om någon aktivitet de genomfört. Å andra sidan svarade endast tre personer, som alla var med i styrgruppen, att de hade gjort detta regelbundet (åtminstone fram till hösten 2009 då utvecklingen av ett nytt formulär påbörjades). Fem personer nämnde explicit att de endast skrivit om några aktiviteter precis innan och under kursen, eftersom det då ingick i kursuppgifterna. Andra svarade att man gjort detta "då och då", "lite", eller "bara det nödvändigaste". Här fanns ingen klar skillnad i aktivitet mellan "noviserna" och "experterna". Som skäl till att inte ha dokumenterat mer angavs tidsbrist eller att man helt enkelt glömdes bort det. De flesta sa att den första versionen av formuläret inte var användarvänligt. Det var för "knöligt" eller "bökigt", tråkigt utformat, och svårhanterlig, det fanns dessutom tekniska problem, eller deltagarna ansåg att frågorna inte passade alla aktiviteter. Ett problem som flera tog upp var att det var svårt att veta hur och hur ofta man skulle beskriva återkommande aktiviteter. Många hänvisade till att man höll på att utveckla en ny version och menade att den såg ut att bli betydligt bättre och att de därför avvaktade.

Alla deltagare hade också mer eller mindre ofta läst andras formulär och flertalet angav att de där hade fått idéer eller inspiration. Styrgruppsmedlemmarna var mest aktiva och flera hade läst alla formulär. Både bland noviser och mer erfarna bibliotekarier fanns det några som hade läst det mesta medan några angav att de läste målinriktat om andras erfarenheter inför planeringen av en egen aktivitet. De experter som inte ingick i styrgruppen tycks ha läst minst i databasen. Man anger tidsbrist som skäl för att inte ha läst mer, och tre av experterna anger också att det för deras del inte finns mycket nytt att hämta där. Informanterna beskrev att de fått tips och idéer för bland annat bokprat, författarbesök, läsecirklar, sagostunder, samarbete med förskolor, bokpåsar och skollovsaktiviteter. Dessutom menar flera deltagare att det är inspirerande i sig att se hur kollegor arbetar på andra bibliotek, även om man inte alltid får konkreta tips. Någon menar att det är skönt att veta att andra har liknande problem, och en informant menar att databasen ger en överblick, och att det är inspirerande att se hur mycket som görs i kommunerna.

På frågan om vad som skulle kunna underlätta respondenternas användning av formuläret hänvisar de flesta till att man kommer att använda den nya databasen och det nya formuläret mer. Flera hade sett någon version redan vid tiden för intervjun, andra har i alla fall hört om att det utvecklas något nytt. Alla tror att den nya databasen kommer att bli bättre. Flertalet anser att det är viktigt att informationen blir mer sökbar, att man kunde få påminnelser (t ex via mail) när det har lagts in något nytt, och allmänt att

det inte ska krävas så mycket tid för att dokumentera och söka, eftersom många upplever tidsbrist. Att i stället föra in och samla dokumentationen några tillfällen per termin ses även som en tidsvinst. Dessutom påpekar en deltagare att det krävs olika grader av tillgänglighet och att det kan finnas mer känsliga uppgifter i informationen (om exempelvis misslyckade aktiviteter). Vi antar att dessa frågor kommer att diskuteras i det fortsatta arbetet

En deltagare som tycks vara mer insatt i utvecklingen vill använda databasen som ett redskap även för andra samarbeten (möten och protokoll till exempel) utan att behöva träffas, och hon menar även att alla aktiviteter som läggs in har utvärderats enligt konstens alla regler. Flera förslag går ut på att deltagarna ska kunna gå in och ändra i sina texter, till exempel börja dokumentera i planeringsfasen och sedan gå tillbaka och lägga till information efter genomförandet. Några föreslår att man efterhand ska kunna bredda användargruppen till fler bibliotekarier, samt även till andra yrkesgrupper som exempelvis lärare. Även denna fråga förutsätter vi kommer att diskuteras framöver.

Allmänt kan man säga att medan flertalet informanter är kritiska till den tidigare utformningen av formuläret, är man generellt positiv inställd till idén att dokumentera sina erfarenheter och till idén av en databas som idébank. Dessutom menar de flesta som fått se eller höra om den nya databasen att den verkar mycket mer användbar. Flera deltagare menar att det de lärt sig av projektet var just hur viktigt det är att dokumentera sina aktiviteter, någon uttrycker det som att det har gett henne en ny trygghet att dokumentera sina egna erfarenheter, att kunna se allt hon gör och att kunna konstatera att det leder till någon nytta. Just denna aspekt vilken "nytta" eller vilket resultat lässtimulerande arbete kan ge är en viktig obesvarad fråga som behöver beforskas ur olika vetenskaplig perspektiv.

3.5 Framtida utvecklingen - möjligheter och hinder

PLUS-projektet har pågått i flera år och dess deltagare vill framförallt fortsätta dela erfarenheter och arbeta med databasen. Clifford A. Lynch, en tidig förespråkare av "*institutional repositories*", databaser med samlingar av digitala dokument som produceras vid högskolor, varnar för att ta för lätt på ansvaret det innebär att ta hand dessa. Sådana "*repositories*" kräver ständiga resurser för att underhålla och uppdatera samlingen och ledningen måste ta hänsyn till att det troligen kommer att behövas flera uppdateringar, backups och remedieringar till nya format under tiden. Om en ansvarig organisation reducerar budgeten, om det finns tekniska problem eller om det är oklart vem som är ansvarig för vad kommer det att kunna uppstå svårigheter med att få tillgång till materialet och i värsta fall riskerar dokumenten att helt enkelt att försvinna (Lynch 2003). Särskilt om målet inte endast är att under en begränsad tid ge möjlighet till att ta del av informationen, utan också att samla en större mängd berättelser som kan användas över tid är det viktigt att ha funderat över hur materialet kommer att arkiveras i framtiden förutom i själva databasen. Andra frågor som väckts av de intervjuade projektdeltagarna är exempelvis tillgänglighetsfrågor: ska det finnas olika grad av tillgänglighet för olika målgrupper? Det vill säga, vad ska vara internt lokalt, för yrkesgruppen och öppet för alla?

Seely Brown and Duguid som bland annat forskar kring Communities of practice (CoP), påpekar vikten av att anpassa de tekniska lösningarna så att de möjliggör dels att en praktikgemenskap kan fortsätta att utvecklas "*underifrån och inifrån*", dels att sprida de kunskaper och erfarenheter som görs inom en CoP till andra delar av organisationen. Ett problem kan vara att överföra berättelser om erfarenheter från en specifik kontext och från ett socialt sammanhang där flera träffas och utbyter erfarenheter tillsammans till en mer kontextlös databas: "*They cannot simply be uprooted and repackaged for circulation*" utan att tappa just de detaljer som gör dem värdefulla (Seely Brown & Duguid 1991). Denna frågeställning kan vara värdefull att diskutera

mer ingående framöver liksom att analysera hur mycket av formulärens innehåll som består av redogörelse respektive reflektion.

Att överföra muntliga berättelser till ett skriftspråk som passar ett datasystem kan vara svårt (Seely Brown 1998). Det är också viktigt att se till att det finns tydliga möjligheter för interaktion inbyggd i databasen, eftersom just det sociala samspelet är så viktigt för en levande CoP (Seely Brown 1998). Ett annat problem som flera forskare inom information management har uppmärksammat är att i vissa sammanhang betraktas ens kunskap och ens erfarenheter som en konkurrensfördel som man inte gärna delar med sig av (Seely Brown & Duguid 1991). Särskilt viktigt att beakta i detta sammanhang är vikten av att söka undvika att använda databasen som ett sätt att kontrollera medlemmarnas aktivitet, eller att försöka styra kunskapsutbytet alltför mycket utifrån eller uppifrån (se också Lynch 2003). Samtidigt behöver ledningen försöka hitta sätt att uppmuntra människor till att dela med sig av sina erfarenheter. NPM (New Public Management) kan beskrivas som ett sätt för samhället (politiska beslutsfattare) att söka styra och kontrollera professioner Krause (1996), vilket går stick i stäv med CoP:s intentioner och drivkraft. Jan Nolin (2008) förespråkar ett fjärde steg inom professionsteorin som går ut på att professioner och akademien samarbetar för att stärka kvalitén i professioners arbete. Den snabba utvecklingen av ny informationsteknologi och informationskommunikation har lett till att flera professioner inte längre har så stort kunskapsmonopol som tidigare, vilket har ökat användarnas inflytande och minskat professionernas. Frågan om interaktion mellan profession och användarna (barn och ungdomar) togs inledningsvis upp i PLUS-projektet men lades senare ner. Denna fråga liksom samarbete med och inflytande från andra närliggande professioner (lärare, förskolepersonal med flera) kan vara en fråga att diskutera framöver. Risken med CoP är att de bland annat kan bli alltför slutna och homogena gentemot omvärlden

Det finns med andra ord flera tänkbara hinder som behöver uppmärksammas för att PLUS-projektet och dess nya databas ska kunna användas fullt ut som ett verktyg för erfarenhetsutbyte, samarbete, arkivering och utvärdering. PLUS-projektet har valt att (efter en utvecklingsperiod som finansieras av externa medel) de deltagande biblioteken ska dela på kostnaden för databasen. Likaså planerar ledningen att drift och underhåll ska skötas av en administratör. Administratören har i detta skede ansvar att föra över informationen från ett tidigare format till ett nytt. I nuläget verkar denna lösning så stabil som den kan vara, när så pass många ska dela på kostnaderna. En fråga som projektledningen skulle kunna fundera över är om man förutom i databasen också ska arkivera materialet på ett annat sätt så att det blir mindre sårbart över tid, vilket skulle kunna vara en tänkbar uppgift för projektadministratören.

Att det kan vara svårt att överföra erfarenheter och berättelser om den egna kompetensen till rapporter och formulär, vittnar flera av deltagarna om när de framhäver att de tycker om att dela med sig av sin kompetens och erfarenhet på träffarna och i de muntliga diskussionerna. Några påpekar explicit att inte alla aktiviteter passar in i formulärmallen och en person uttrycker att hon har svårt att uttrycka sin erfarenhet i skrift. Det tycks ändå vara så att PLUS-gruppen generellt har gjort vad man kunnat för att använda formuläret i databasen i praktiken för att överföra erfarenheter i den gemensamma utvecklingsprocessen. Särskilt PLUS-projektets styrgrupp har varit delaktig i utformningen av databasens funktion, formulär och frågor. Alla deltagare har vid upprepade tillfällen bjudits in för att komma med synpunkter. När det första formuläret prövats under en längre tid och i viss mån utvärderats under projektets gång borde det finnas goda chanser att databasen utvecklas avseende såväl funktion som innehåll (frågorna till formuläret) i överensstämmelse med önskemål från PLUS-deltagarna. Man bör även vara uppmärksam på att skriftlig dokumentation och samarbete genom databasen inte kan ersätta den muntliga interaktionen och vikten av att fortsätta med regelbundna träffar där deltagarna diskuterar erfarenheter med materialet från databasen som utgångspunkt.

Att PLUS-deltagarna har bjudits in under hela processen torde även ha bidragit till att öka deras känsla av delaktighet, vilket är ett av de viktigaste sätten att motivera medarbetare till att implementera beslut eller nya rutiner (Handy 1988). Flertalet av de intervjuade deltagarna uttrycker att de planerar att dokumentera sina aktiviteter mer framöver. Å andra sidan påpekar flera att de inte har gjort det så mycket hittills, inte bara på grund av att det gamla formuläret upplevdes som krångligt, utan på grund av tidsbrist eller för att de glömde bort det emellanåt. Det kan därför vara viktigt att ledningen formulerar krav på att dokumentation ingår i (barn- och skol)bibliotekariernas arbetsuppgifter, för att markera att ledningen lägger vikt vid denna aktivitet. Det kan även ha betydelse att arbetsledningen resonerar om den upplevda bristen på tid och stödjer bibliotekarierna i arbetet med att prioritera uppgiften. Att, som en av respondenterna upplever, arbetsgivaren tror att det inte behövs planeringstid, kan verka nedslående. Om deltagarna lägger in dokumentation (även relaterat till den bredare användningen av databasen som ett verktyg för samarbete) som en ålagd arbetsuppgift bör denna givetvis även följas upp. Samtidigt gäller det att värna om gruppens relativa autonomi och inte försöka styra kunskapsutbytet alltför ingående. Detta för att inte deltagarna ska tappa den egna motivationen, vilket är en viktig förutsättning för att en CoP ska bli framgångsrik.

4. Sammanfattning, slutsatser och hur gå vidare?

Vi ska nu sammanfatta och analysera PLUS-projektets resultat. Vi inleder med deltagarnas förväntningar som tidigare i projektet sammanfattades i följande fyra ledord

- Förändrat arbetssätt
- Förnyat metodarbete
- Stärkt profession
- Ökad kommunikation

Utifrån informanternas utsagor kan vi konstatera att arbetssättet och metodarbetet har förändrats genom dokumentationsarbetet i databasen och genom ett mer systematiskt och tätare erfarenhetsutbyte som lett till ökad kunskapsöverföring mellan projektdeltagarna. Likaså kan vi som en följd av detta, kommunikationen ökat mellan kommunens barn- och skolbibliotekarier. Det läsfrämjande arbetet har genom dokumentationen i databasen synliggjorts för deltagarna och även ledningen. Frågan om i vilken utsträckning barn- och skolbibliotekarieprofessionen har förstärkts genom projektet återkommer vi till.

När vi nu ska summera och dra slutsatser kring hur projektet har lyckats utifrån sina föresatser återgår vi till PLUS-projektets fyra delmål:

1. Skapa förutsättningar för samarbete tvärsöver kommungränserna, bilda nya mötesplatser och nya nätverk
2. Utveckla en modell för dokumentation, utvärdering och analys av det lässtimulerande arbete som bedrivs i kommunen genom att bygga en webbaserad kunskaps- och erfarenhetsbank
3. Säkra kunskaps- och erfarenhetsöverföring vid nyanställningar
4. Stärka och utveckla bibliotekariernas kompetens, inspirera och ge stimulans i det viktiga litteraturpedagogiska arbetet

Sammanfattningsvis kan vi konstatera att PLUS-projektet enligt det första delmålet har lyckats med att förbättra förutsättningarna för samarbete över kommungränserna för målgruppen barn- och skolbibliotekarier. Det fanns ett etablerat samarbete att utgå ifrån, men det har enligt informanternas utsagor ökat och utvecklats under projektiden. Genom erfarenhetsutbytet har de lärt känna varandras kompetenser bättre och det har också underlättat deltagarnas kontakt med varandra. Enligt biblioteksledningen fanns även intentioner att

projektet skulle leda till ett bättre resursutnyttjande av såväl det samlade mediabeståndet i kommunen som av personalgruppens olika kompetenser. Skillnaderna var stora mellan enheterna i bibliotekssystemet i dessa båda avseenden enligt respondenten. I vilken utsträckning projektet har givit resultat i detta hänseende kan vi inte konstatera utifrån vårt empiriska material.

Projektet har också resulterat i att det andra delmålet att skapa en webbaserad kunskaps- och erfarenhetsbank, med ett formulär där erfarenheter i form av aktiviteter har dokumenterats av deltagarna, där de har tagit del av varandras lässtimulerande aktiviteter. Av utsagor och protokoll framgår det att det har förekommit en hel del problem med formuläret och med databasen, men vi kan samtidigt konstatera att det finns en förhoppning hos samtliga respondenter att detta kommer att lösas i och med att den nya databasen tas i bruk hösten 2010. Vi kan dock inte verifiera detta eftersom vi gjort denna utvärdering innan den togs i bruk. Däremot har inte projektets utvärderings- och analysmodell utvecklats vad vi har kunnat se, utan det arbetet tycks kvarstå.

Delmål tre att stärka och utveckla kunskaps- och erfarenhetsutbyte vid nyanställningar och det delmålet tycks ha fungerat väl. "Noviserna" har tagits väl emot och de har genom databasen och erfarenhetsutbytet kunnat ta del av såväl "erfarna" som "experter" längre erfarenhet. Detta hade givetvis kunnat ske i lägre eller högre grad ändå utan projektet, men databasen och de täta träffarna, har enligt utsagorna underlättat för nykomna, men även för andra som arbetet betydligt längre. En synergieffekt som informanterna påpekar är att de överlag lärt känna varandra och varandras kunskaper bättre, vilket underlättat erfarenhetsutbytet och kontakten över kommunens biblioteksenheter.

Projektet har slutligen inneburit att dess deltagare har påbörjat skapandet av en gemensam formaliserad kunskapsrepertoar, och det verkar finnas möjlighet att den utvecklade databasen kommer att kunna användas i verksamheten också fortsättningsvis. Att utvecklingsprocessen har varit lång och att den har involverat alla deltagare i mer eller mindre hög grad och även förankrats hos ledningarna ger större möjligheter att användningen efter projektet kommer att kunna fortsätta. Dock krävs det såväl tydliga riktlinjer som uppföljning, samt kontinuerligt även viss ny inspiration och motivation för att arbetet med databasen och erfarenhetsutbytet inte ska stagnera och efterhand rinna ut i sanden.

PLUS-projektet kan även analyseras utifrån vad Wenger (Communities of Practice: the Structure of Knowledge Stewarding 1998) kallar CoP:s livscykler i flera steg;

- Starten: sker ofta i form av lösa nätverk med olika latenta behov och möjligheter.
- Bildandefasen: sker ibland långsamt och ibland snabbt.
- Mognadsfasen: medlemmarna tar mer ansvar för att dela erfarenheter, lärandet och gruppens identitet. Nya medlemmar inlemmas och gamla går.
- Utträde: när behovet av lärande och erfarenhetsutbyte förändras.

Ovanstående faser kan delvis relateras till PLUS-projektets utvecklingsfaser. Vi har inte varit involverade och kunnat studera projektets gruppprocess inifrån utan vi bygger våra slutsatser enbart på intervju- och dokumentmaterialet. Individuer tar olika roller i en praktikgemenskap. Eftersom det i en CoP inte finns några formella hierarkier kan ledarskapet skifta mellan olika personer, så länge som olika deltagare har legitimitet i gruppen. Olika roller kan förekomma som koordinering, nätverkande, kommunikation, dokumentation, sammanlänkande, expertkunskap och organisatorisk vidarekoppling i hierarkin. PLUS-projektet skiljer sig delvis från en CoP såväl ur organisatoriskt som hierarkiskt hänseende eftersom projektet är en del i en

organisation med olika beslutsnivåer och på grund av att det ursprungligen initierades från bibliotekets ledning. I PLUS-projektet har olika personer ingått i styrgruppen och i olika undergrupper som deltagarna själva tycks ha hållit i. Arbetet har skett under längre tid i processform och möjlighet har funnits att påverka projektets utformning och att delta mer eller mindre aktivt i olika faser och inom olika aktiviteter liksom att mer eller mindre dra sig ur. Vi kan konstatera att frivilligheten har både för- och nackdelar när det gäller deltagandet och måluppfyllelse, vilket gör den värd att diskutera ur båda synvinklar. Ska det exempelvis ingå i alla barn- och skolbibliotekariers arbete att dokumentera nya erfarenheter och aktiviteter och hur ska det i så fall följas upp och utvärderas? Hade det varit bättre om PLUS-kursens slutförande hade varit obligatoriskt? Det finns i utsagorna uttalanden i olika riktningar. Dessa frågor kan vara utgångspunkter för fortsatt arbete liksom för nya projekt att resonera kring.

PLUS-projektet betraktat som CoP befinner sig antagligen inför ht 2011-antingen i bildande- eller mognadsfasen. Det som eventuellt kan saknas för att hålla gemenskapen levande och för att den ska kunna vidareutvecklas är medlemmar som tar särskilt ansvar för olika funktioner; t ex koordinera möten (Keepers of conversation), uppmuntra till användning av databasen (Keepers of heritage) och till regelbunden inhämtning av ny kunskap (utbildningar, studiedagar). Å andra sidan kan detta inte styras fullt ut och vi kan konstatera att det finns flera individer bland de intervjuade som har ett starkt intresse av frågorna. Dessutom tycks ledningen ha tagit vissa steg för att skapa ett visst utrymme i tjänsterna och i den organisatoriska hierarkin för att förankra databasen på flera nivåer (Institutional Leadership). Frågan kvarstår exempelvis om hur det fortsatta arbetet med lässtimulans ska säkerställas, kvalitetssäkras och utvärderas inte minst ur användarnas barn och skolungdomars perspektiv. En annan intressant fråga är hur arbetet med databasen kan tillgängliggöras och utvidgas till att omfatta andra målgrupper som lärare och förskolepersonal. Diskussioner pågår inom projektet om för- och nackdelar med olika grader av tillgängliggörande, men vad vi vet har ännu inte något beslut fattats. Denna fråga ingick i projektets inledande skede men har ännu inte vidareutvecklats.

Slutligen några reflektioner kring ett par frågeställningar i projektet:

Stärka identitet och profession

I PLUS-projektets deltagares förväntningar ingick det att professionen skulle stärkas. Likaså framgår det av intervju med bibliotekschefen att det i förarbetet fanns tankar om att söka stärka bibliotekariers självkänsla framförallt i kompetenshänseende. Professionen räknas som en semiprofession och löne- och statusnivån är bland de lägre i akademikergruppen. Av utsagorna framgår det att flertalet PLUS-projektets deltagare anser att de stärkts som yrkesgrupp tack vare det gemensamma arbetet synliggjorts genom dokumentationen. PLUS-projektet kan ses som ett projekt bland andra lässtimulerande projekt vars syften är att stärka och synliggöra barn- och skolbibliotekariers arbete. MVG är ett metodutvecklingsprojekt där bland annat barnbibliotekarieprofessionen betonar att de som vuxna vill stå på barnens sida, ge dem läsglädje och att de därigenom gör en samhällsinsats (Johansson 2008: 17 och 71). Det framgår av den interna rapporten *PLUS ger mer!* (2010-05-04) att professions- och identitetsfrågor har diskuterats och att PLUS-deltagarna valde att fokusera på vad som skiljer bibliotekarier från exempelvis lärare och att det exempelvis är bibliotekariens uppgift att vara "utanför skolans ramar". Detta synsätt på barnbiblioteksprofessionen överensstämmer med MVG-projektets slutsatser (Johansson 2008:71). Synsättet är inte helt oproblematiskt och delas inte av alla deltagare i PLUS-projektet eftersom det kan innebära ett hinder i att uppnå ett nära samarbete med exempelvis skolan. Frågor kring barn- och skolbibliotekariegruppens attityder gentemot andra professioner fortsätter i följande avsnitt.

Öppenhet kontra slutenhet gentemot användare, andra professioner och akademien

Vi har konstaterat att PLUS-projektets deltagare har stärkts som grupp genom erfarenhetsutbytet och den gemensamma dokumentationen. Att en grupp stärks och kommunicerar mer är fördelaktigt ur bland annat ett kunskapsöverföringsperspektiv. Samtidigt kan det vara en nackdel om det innebär att gruppen sluts gentemot exempelvis andra professioner. Några projektdeltagare påpekar att de under projektets gång har arbetet väl mycket inåt och att det läsfrämjande arbetet framförallt behöver förstärkas och utvecklas utåt gentemot skolan och förskolan. Om en yrkesgrupp har en ambition att synliggöra sin kompetens och stärka sin profession i relation till omvärlden krävs långsiktiga strategier för ett öppet och utåtriktat arbete. Under PLUS-projektets gång ingick det samarbete bland annat med MVG-projektet där två deltagare deltog. Likaså inleddes samarbete med BBC (BarnBiblioteksCentrum), ett resurscentrum för barnbibliotek som initierades av Regionbibliotek Västra Götaland. Samarbetet kring PLUS kan med fördel utvecklas framöver med andra professioner och organisationer.

PLUS-projektet har goda förutsättningar att arbeta vidare med dessa frågor i nästa steg både inom kommunen och i regionen. PLUS-projektet har, i likhet med BBC, ambition att vara en aktör med samarbete även på nationell nivå. Ett par informanter påpekar vikten av att professionen håller sig á jour med aktuell forskning och samarbetar med universitet och högskolor. Denna ambition har funnits med sedan projektets start. Bristen på aktuell barnforskning är stor och vår institution vid Högskolan i Borås arbetar med att bygga upp och stärka **barnbiblioteksforskningen**.

Uppdragsgivarna och projektets synlighet och legitimitet

En ytterligare fråga, som funnits med under processen, är hur arbetet ska redovisas uppåt till beslutsfattarna. Barn- och skolbibliotekariernas arbete har genom dokumentationsarbetet förtydligats när det gäller vilka aktiviteter som sker, hur de planeras och genomförs. Biblioteksledningen har fortlöpande kunnat följa arbetet och resultaten förs ut till bibliotekskollegor via exempelvis Mötesplatskonferenserna och vid Bok & Biblioteksmässan. Samarbete har också startat med kommunens Utvecklingsenhet genom att PLUS-projektet har ingått i ett kommunprojekt som (efter kritik från Skolverket) arbetar med förbättra barns förmåga att läsa, skriva och räkna. Dock kvarstår frågan hur resultatet ska nå den politiska ledningen i kommunen. Är det genom mer utförliga årsredovisningar till nämnder och styrelser eller är det också i andra former? Likaså hur ska projektet marknadsföras externt till andra yrkesgrupper och nationellt.

Generationsväxling

Det finns exempel på tidigare forskning kring generationsskiftet där olika generationer uttrycker olika värderingar kring yrke och ledarskap exempelvis Wikström & Eriksson (2002). I informanternas utsagor uttrycks en viss kritik om att PLUS-projektet i alltför stor utsträckning har handlat om bekräftelse av det som görs och alltför lite om nytänkande och ifrågasättande. I *"Från ord till handling"* (2004) uttrycks farhågor kring generationsskiftet när många 40-talister samtidigt går i pension. Liknande tankegångar finns i PLUS-projektets tidiga dokument framförallt kring kunskapsöverföring, vilket är ett av projektets underliggande syften. Frågeställningen kom delvis upp under intervjuerna men har inte studerats närmare. Vi kan dock konstatera att ytterst få deltagare oavsett ålder ansåg att detta var något problem. Kanske är det så att yrkesverksamma i CoP-liknande former tar eget ansvar och själva ser till att överföring ske. Får de dessutom stöd och tid av ledningen tycks detta underlätta och förstärka processen. Även frågan om generationsväxlingens betydelse skulle dock kunna studeras mer ingående.

Vad kännetecknar PLUS-projektet jämfört med andra projekt?

Slutligen kan man fundera över vad som kännetecknar PLUS-projektet jämfört med andra metod- och läsutvecklingsprojekt. MVG-projektet har redan nämnts och vi kan konstatera att även det projektet visar effekter i form av bekräftelse på

bibliotekarierollen och att deltagarna avsåg att fortsätta med metodutvecklingen samt att det gav deltagarna inspiration Johansson (2008:68). En annan likhet är att deltagarna i båda projekten upplevt nya och berikande kontakter. I MVG påtalas påbörjade samarbete med andra yrkeskategorier och institutioner som kan vidareutvecklas Johansson (2008:75). Denna aspekt eller ambition fanns med i PLUS-projektets inledande skede och kan utvecklas.

I PLUS-projektets tidiga övergripande mål påtalas även barns språkutveckling och en meningsfull fritid. I det treåriga Fisksätra-projektet i Nacka kommun är språkstödandet själva utgångspunkten. Barnperspektivet och samarbetet med olika institutioner, yrkesgrupper och föräldrarna är andra viktiga mål för just detta projekt Lena Lundgren (2008). I *Läskonster Nya former för lässtimulans* (2010) är syftet samverka av professionellt förändrings- och utvecklingsarbete över nio länsbibliotek i Mellansverige. Målen är bland annat kunskapsöverföring till nyanställda och fortbildning, vilket överensstämmer med PLUS-projektet. Andra liknande föresatser är marknadsföring och utvecklingsarbete genom ett processororienterat arbete och att bidra till kunskap och forskning inom barnbiblioteksområdet.

PLUS-projektets övergripande mål innehöll flera inriktningar som överensstämmer med flera av intentionerna i ovanstående tre projekt. Under processens gång fokuserades allt tydligare målen kring dokumentation och kunskapsöverföring genom ifyllandet av formulären i databasen och erfarenhetsutbytet. Detta är vad som främst skiljer PLUS från andra metodutvecklingsprojekt för barn- och skolbibliotekarier. Genom den systematiska dokumentationen i databasen och det täta erfarenhetsutbytet uppfylldes även målen att synliggöra barn- och skolbibliotekariers lässtimulerande arbete primärt för dem själva och biblioteksledningen och kunskapsöverföringen har förstärkts mellan bibliotekarierna med olika lång erfarenhet. Likaså har samarbetet ökat mellan barn- och skolbibliotekarierna i kommunen.

Resultaten ur intervjumaterialet och projektets dokument har redovisats i relation till Interaktion och kunskapsanalys, utveckling av kompetens och professionell identitet, samt till utveckling av en gemensam kunskapsrepertoar. Vi har försökt bidra med att främst relatera Communities of Practice till projektets delmål och process eftersom den har varit en utgångspunkt för PLUS och projektmålen gick att analysera i relation till CoP-teorins begrepp kring praktikgemenskapers cykler och förutsättningar för att de ska bli framgångsrika.

5. Litteraturlista:

Ersgård, Stefan (2004) *Från ord till handling - om ledarskap, generationsväxling och kunskapsöverföring*. Stockholm. Svensk Biblioteksforening

Generationsväxling - en utmanande balansakt. Kompetensförsörjning i samhällsbyggnadssektorn (2000) Stockholm. Svenska kommunförbundet

Johansson, Barbro (2008) *Driftiga bibliotekarier och läsglada barn. En studie av metodutvecklingsprojektet MVG*. Stockholm. Statens Kulturråd

Lundgren, Lena (2008) *Språk som rikedom - en utmaning för Fisksätra - en utmaning för Nacka kommun*. Regionbibliotek Stockholm

Lynch, Clifford A. "Institutional Repositories: Essential Infrastructure for Scholarship in the Digital Age" ARL, no. 226 (February 2003): 1-7. At <http://www.arl.org/resources/pubs/br/br226/br226ir.shtml>, [2010-08-01]

Hedenström, Solveig & Holmén, Annika & Lundberg, Lena (2010) *Läskonster. Nya former för lässtimulans*. Slutrapport från projektet Läskonster. Länsbibliotek Gävleborg och Uppsala.

Nolin, Jan (2008) "In search of a new theory of professions". Report no 4 2008. Borås. In: *Science for the Professions* University of Borås

Seely Brown, John & Duguid, Paul (1991). *Organizational Learning and Communities of Practice: Towards a Unified View of Working, Learning, and Innovation*. In: *Organization Science* 1991 2(1): 40-57

Seely Brown, John & Duguid, Paul (1998). *Organizing Knowledge*. In: *California Management Review*, 40 (3). 90-112.

Wenger, Etienne (1998) *Communities of practice. Learning, meaning, and identity*. Cambridge University Press

Wenger, Etienne & McDermott, Richard Snyder, William (2002): *Cultivating communities of practice A guide to managing knowledge*. Harvard Business School Press

Wenger, Etienne (2006). *Communities of practice: a brief introduction*. At <http://www.ewenger.com/theory/index.htm> [2010-08-01]

Wikström, Ewa & Eriksson, Richard (2002) *Chefer och generationsskifte - en pilotstudie inom Västra Götalandsregionen*. Företagsekonomiska institutionen Handelshögskolan. Göteborg. Göteborgs Universitet

6. Bilagor

6.1 INTERVJUMALL I PLUSPROJEKTET

Hur länge har du arbetat som (skol/barn) bibliotekarie?

Hur länge har du arbetat totalt i kommunen?

Hur mycket har du varit involverad i PLUS-projektet?

Har PLUS-projektet ändrat ditt arbetssätt eller din syn på din egen professionella roll? På vilka sätt?

Vad har du lärt dig och erfarit via PLUS-projektet, av vem/vilka och på vilka sätt?

Har du delat med dig av dina egna erfarenheter/din kompetens till andra plusdeltagare? På vilka sätt?

Tror du att du efter projektets avslutande kommer att fortsätta dela med dig av och ta del av andras erfarenheter? Vilka ev. hinder för ett sådant erfarenhetsutbyte?

Vad har fungerat mindre bra? Vad kunde ha varit annorlunda?

Vad är dina tankar kring formuläret där man rapporterar om sina aktiviteter och sina reflektioner:

Har du dokumenterat i det regelbundet?

Har du tagit del av andras aktiviteter och reflektioner?

Har du haft användning för informationen i ditt arbete? Om inte, skulle du kunna få det?

Vad skulle underlätta din användning av formuläret?

Annat du vill framföra som rör PLUS-projektet?

6.2 Förteckning över genomförda intervjuer

Genomförda intervjuer juni 2010

Datum	Antal personer	Började arbeta som barnskolbibliotekarie	kategori	Antal år som barn/skolbibliotekarie
2/6	1	2004	Erfaren	6
2/6	1	1977	Expert	33
3/6	1	2005	Novis	5
4/6	1	2006	Novis	4
4/6	1	2000	Erfaren	10
7/6	1	1993	Expert	17
7/6	1	1993	Expert	17
10/6	1	1993	Expert	17
	1	1991	Expert	19
10/6	1	2001	Erfaren	9
10/6	1	2003	Erfaren	7
10/6	1	1997	Expert	13
10/6	1	2006	Novis	4
14/6	1	2008	Novis	2
17/6	1	1988	Expert	22
21/6	1	1990	Erfaren	10
Summa:	16	1977-2008	4 Noviser 5 Erfarna 7 Experter	195 år totalt Spann 2-33 år
24/6, 1/9 2/9	3		Projektledare VGR-representant Bibliotekschef	
Totalt	19			

Kommentar:

16 av 29 deltagare i PLUS-projektet intervjuades (55%). Antal år i yrket varierar mellan 2-33 år och spridningen är mycket stor sett i år. Tillsammans har PLUS-deltagarna som deltagit i intervjun 195 års yrkeserfarenhet. I genomsnitt har de intervjuade PLUS-deltagarna arbetat i 12 år som barn- och eller skolbibliotekarie. Indelningen i kategorier (0-5 benämns här *Noviser*, 6-10 *Erfarna* och 10- kallas *Experter*) är relativ och gränsen mellan de tre kategorierna är givetvis flytande erfarenhetsmässigt.

Tre intervjuer genomfördes med PLUS-projektets ledning för att även få biblioteksledningens, projektledningen och VGR-representantens åsikter angående projektets mål och resultat. De ingick eller vad adjungerade till projektets styrgrupp. I dessa fall användes inte intervjufrågorna i intervjumallen till deltagarna, utan allmänna frågor kring projektets mål och resultat, samt framtid. När dessa tre intervjuer räknas in är antalet intervjuer 19, det vill säga 65.5 % deltagande.

6.3 Dokumentförteckning

Fyra ansökningar till Statens Kulturråd 20070401, 20080401, 20090101, 20100401

Tre redovisningar av projekt- och utvecklingsbidrag till Statens Kulturråd
20080330, 20090330, 20100330

Statens Kulturråd beslut 2007-06-12

Minnesanteckningar, projektmöten barnbibliotek 2006 och 2007

Formulär databasen 20071025 i kallelse och mötesanteckning
Diskussioner i workshops kring databasen

Dokumentation från Studiedag PLUS Borås 20071203
" " " " " 20080611

Rapport från konferens Barn och Ungdomsbibliotek Uddevalla Regionbiblioteket
Väst 18-19 september 2009

Rapport PLUS-biblioteken i Borås november 2008

Ansökantill Stiftelsen Fokus Borås 2009

Intern enkät 20080610 (23 svar)
" " 20090608 (21 svar)

10 mötesprotokoll från Styrgruppen 2008
6 " " " " 2009
1 " " " " 2010

Artikel till tidskriften *Framsteget VGR* 20090929 av Fredrik Swedemyr

Mötesplats inför framtiden Konferenspresentation 15-16 oktober 2008
" " " " " 14-15 oktober 2009

Samverkan Borås kommun mötesanteckningar 20090917

PLUS-kursen kursmaterial, kursplan och kursutvärdering BHS Högskolan Borås

PLUS ger mer! En rapport från ett projekt för/om lässtimulans, utveckling och
samarbete inom Borås Stads barn- och skolbiblioteksverksamhet 20100504
Nedtecknat av Catarina Eriksson BHS